

Transcriptie interview met de heer J.W. van Kuijk, geboren 23 november 1938

Inhoudsopgave:

Bladzijde 2	Familie
Bladzijde 3 en 4	Oorlogstijd, buitenspelen
Bladzijde 6	Aansterken in Denemarken
Bladzijde 7-9	Woongebied, schooltijd
Bladzijde 10	Geloof
Bladzijde 12	Vrije tijd
Bladzijde 13	Buitenschool
Bladzijde 14	Werken bij De Gruyter
Bladzijde 16	Verkeringstijd, werken bij de universiteit
Bladzijde 18	Diensttijd

I-1: Meneer Van Kuijk, wat weet u nog over uw vader en moeder?

G: Ik weet dat ze allebei geboren zijn in 1916 en mijn vader is in Rijnsburg geboren en mijn moeder in Leiden. Ik ben waarschijnlijk een “moetje” geweest, want de tijd van trouwen en de tijd dat ik geboren ben geweest, of ik ben een zesmaands kind geweest. Wat in die tijd vaak voorkwam natuurlijk. En die zijn getrouwd. [kijkt of hij nog wat op een foto herkent] ook in 1938 en ik ben in november geboren. [rommelt wat met foto's] Mijn opa kwam uit Drenthe [van moederskant: Egbert Molenaar was op 15-7-1881 te Vledderveen geboren als zoon van Andries Molenaar en Maria Marinus, overl. Leiden 19-8-1960; tr. 7-10-1908 Leiden Elisabeth Bij, geb. Leiden 7-1-1885 als dochter van Johannes Bij en Helena Lardee; zij overleed pas 26-11-1973] en mijn oma kwam te overlijden. Bij heette ze, en dat is echt een typische Leidse naam. [Jan Willem van Kuijk, geb. Rijnsburg 23-5-1916 als zoon van Wilhelmus Gerardus van Kuijk en Jannetje van Egmond, tr. Leiden 18-5-1938 Elisabeth Molenaar, geb. Leiden 6-1-1916 als dochter van Egbert Molenaar en Elisabeth Bij, overl. 6-6-1986. J.W. junior is geboren 23-11-1938 te Leiden]

I-2: Mary Beij, de Zangeres zonder Naam.

G: Nee, maar die schreef het net anders. Mijn oma schreef Bij. De zangeres schreef het volgens mij met een e daarbij, Beij. Er is wel een praatje gegaan: het is familie, maar het was geen familie. Maar het is wel een Leidse bekende naam hoor, Beij. Want ze had ook een oom [=broer Jerry], die was een beroemd schaakmeester. Maar goed, ik ben dus geboren in november 1938; daar heb je geen herinneringen aan. Dat begon pas in, ik heb altijd geprobeerd te achterhalen wanneer bij een kind de herinneringen gaan. En ik denk dat dat alleen gebeurt als er iets heel bijzonders gebeurt. En ik weet nog dat mijn broertje geboren werd in '42; daar had ik heel vaak herinneringen [Egbert van Kuijk werd geboren eind juli 1942, toen G ruim 3½ jaar oud was]. Want mijn moeder was zogenaamd blessure opgelopen, door een punaise in haar knie, of zo'n soort verhaal. Maar dat was dus dat mijn broertje geboren werd. Dat ze thuis lag ze en ik was een paar dagen bij mijn oma. Van die tijd kan ik mij een paar dingen herinneren. De meeste herinneringen ontstaan, ik heb gewoon in die eerste jaren, net als een kind gewoon vrij spelen op straat. Want er was alleen maar straat en je moest vóór donker thuis zijn. Dat was het verhaal in die tijd. De ergste herinneringen heb ik uit '44-'45, die Hongerwinter, de kou. Als jullie willen zien hoe we toen leefden: op de Middelstegracht is een wevershuisje ingericht, nu als museum. Maar hij is in de staat zoals waar ik ook woonde. Want ik woonde ruggelings op de Uiterstegracht achter dat wevershuisje. En daar ben ik nog geweest en dan schrik je nog een beetje hoe het daar was. Op zolder geweest; zo was mijn zolder, waar ik sliep, ook zo. Alleen maar pannen; geen afdekking. Dus als het sneeuwde of zo, dan kwam ook de sneeuw naar binnen. Ja, en dat kan ik me ook nog herinneren: dat ik met mijn opa en met mijn moeder in een kinderwagen door de sneeuw naar buiten Leiden ging, richting Zoeterwoude of nog verder, om eten te halen. Want mijn broertje was nog maar twee jaar in die tijd natuurlijk. En die had geen benul ervan dat er geen eten was. Ik wel.

I-1: Wat weet u nog van uw opa en oma van beiden kanten?

G: Mijn opa [Egbert Molenaar] was een hartpatiënt, die werkte ook niet. Die was in die tijd al afgekeurd. Hij had schijnbaar gewerkt in een lijmfabriek, dat weet ik niet precies. En daar had hij ook giftige stoffen binnen gekregen; hij had ook geen reuk. Dat was dan weer, dat kan ik me ook herinneren, dat hij helemaal niks rook. Als ik weleens binnenkwam, dan hadden ze een kachel met eierenkool [eierkolen], vlak na die tijd, en dan stond het vol met rook en dat rook hij niet. Hij was in de zeventig en toen is hij overleden [19-8-1960, Druckerstraat 2]. Mijn oma was een heel ander type, die is dik in de negentig geworden [geboren 7-1-1885, overl. 26-11-1973, dus 88 jaar] en die zat bij het Leger des Heils. Dan ging mijn broer haar ophalen achterop de bromfiets. Dan zat ze zo achterop de bromfiets, na '45, in die tijd natuurlijk. En dan ging ik ook regelmatig naar het Leger des Heils; op de Hooigracht was dat. Er zit nu iets van Marokkanen of zoiets. Maar toen was het van het Leger des

Heils. Er werden daar verhalen verteld.

I-1: U vertelde eerder dat de moeder van uw moeder drie [keer] getrouwd is geweest.

G: De moeder van mijn vader [Jannetje van Egmond, geb. Rijnsburg 23-8-1895, overl. 's-Gravenhage 15-10-1969, tr. 1. Rijnsburg 8-4-1915 W.G. van Kuijk; tr. 2. Rijnsburg 30-10-1930 Jacobus Schlagwein; tr. 3. 's-Gravenhage 26-4-1939 Reinder Bernardus Schenkel]. Ik kan mij herinneren dat ik naar Rijnsburg ging naar een hele oude man toe. Ik had geen idee in die tijd wat dat was, maar dat bleek achteraf dus mijn opa [=overgrootvader Johannes van Egmond, geb. Rijnsburg 10-10-1854, overl. Rijnsburg 31-3-1949] te zijn. Want die woonde nog steeds, mijn vader is ook geboren in Rijnsburg en mijn grootvader [Martinus van Kuijk woonde o.m. te Zegwaard (Zoetermeer), waar op 20-8-1893 zijn zoon Wilhelmus Gerardus geboren werd]. Achteraf heb ik dat kunnen reconstrueren, maar ik begreep niet waarom ik naar die man toe ging, zeg maar, en dat bleek dan de vader van mijn vader [lees: moeder] te zijn. Ik moet ergens nog een bijbel hebben, daarin staan achterin wat namen gekrast. En toen bleek ook dat mijn grootmoeder van mijn vaderskant, dat ik ben ook in de Janvossensteeg in Leiden geweest, wist ik ook niet waarom dat was, maar dat bleek dan de tweede man geweest te zijn die daar woonde [Jacobus Schlagwein, orgeldraaier, geb. Leiden 26-3-1905]. Toen ben ik ook nog in Den Haag geweest, dat weet ik ook nog, op de fiets achterop bij mijn vader. Dat was net toen ik begon te [onverstaanbaar] en dat begreep ik ook niet zo erg, maar achteraf bleek dat dat haar derde man geweest te zijn.

I-2: Drie opa's had u dus.

G: In feite wel, maar niet bewust.

I-1: Weet u nog hoe daarop gereageerd werd door de omgeving?

G: Nee, totaal niet. Ik heb dat kunnen reconstrueren, hoe moet ik dat zeggen, aan de bezoeken die ik daar gebracht heb. Dat ik niet wist hoe dat in elkaar stak. En dat Halvemaanshof [Uiterstegracht 174], ik zeg, dat zou je kunnen zien, dat is op de Middelste, hoe dat eruit zag. We hadden één kraan in een soort inloop en we hadden gaslicht. En dan mocht ik van mijn moeder niet op zolder hard lopen of zo, want dan ging dat kousje wat erin zit kapot. Dan moest ik snel naar de Hooigracht om een nieuw, dat noemen ze een kousje of zoiets, voor dat gaslicht.

I-1: U woonde op de Halvemaanspoort nummer 1. Kunt u dat huis nog beschrijven? Hoe zag het eruit als je binnenkwam?

G: Als je binnenkwam had je een soort keuken, wat je nu zou noemen, maar het was niet echt een keuken, want er zat één kraantje. Er was een plee, zeg maar. Dus er was geen toilet of zoiets. Maar gewoon een houten geval en daar moest je als je wat gedaan had een beetje water in gooien. Ik denk wel dat het op het riool aangesloten was of ik weet niet hoor hoe dat werkte. Maar dat was in ieder geval dat. Dan kwam je de woonkamer binnen en daar was een, mijn moeder sliep op de grond op een matras in de hoek. Halverwege stond er een kachel en dan had je nog een ruimte naast die keuken als het ware, wel afgescheiden. Daar lagen normaal gesproken kolen opgeslagen. Dat is jaren nog zo geweest, want daar heb ik gewoond tot, even denken, in de jaren '50 heb ik daar gewoond. Toen hadden we elektriciteit gekregen en we hadden daar een distributieradio. Dat was ook in de oorlogstijd. Daar kon je dan drie zenders halen, maar dat was net als kabelradio, zeg maar. Maar toen had je toen al.

I-1: Kunt u zich daarvan nog iets van herinneren, van die programma's van de distributieradio?

G: Ja, nee, dat kan ik mij niet herinneren.

I-2: Er zat ook een zolder bovenin?

G: Er zat een zolder bovenin. Daar sliepen wij, ik en mijn broertje sliepen er.

I-2: Want u heeft één broertje maar?

G: Ik heb nu, na de oorlog is een zuster geboren en in '48 2 januari mijn laatste broer. Maar die zijn allebei overleden [Elisabeth, geb. begin april 1946; Andries, geb. 2-1-1948].

I-2: Het was dus een gezin: vader, moeder, met vier kinderen.

G: Ja, en in '52 of zo iets in die buurt of '53 is mijn moeder hertrouwd en heb ik nog twee broers gekregen. Die leven allebei nog. [Elisabeth Molenaar tr. 2. kort voor 10-9-1953 Philippus Franciscus Zaalberg, geb. Leiden 1-8-1927, overl. 8-5-2001, waaruit Philippus Franciscus, geb. begin november 1953, en Willem, geb. kort voor 14-9-1956]

I-1: Ja, in het voorgesprek was het opvallendste dat u uw biologische vader niet lang heeft gekend. Kunt u daar iets over vertellen?

G: Nee, daar heb ik geen herinneringen aan. Want hij is na '45 is hij teruggekomen uit, want hij heeft ondergedoken gezeten in Rijsburg. Ik geloof dat ie Van Noort heette, zo iets. Maar dat ging een beetje aan ons voorbij. Ik heb nooit een vader in de buurt gehad, zeg maar. En toen hij in '45 terugkwam, toen kon ik me wel herinneren dat ik een keer met mijn moeder naar het Noordeinde ben geweest. Daar had je een zijstraat daar [Oude Varkenmarkt], was naar de Doelenkazerne. En aan de andere kant had je de Wittepoortkazerne. Ik weet niet of dat nog bestaat, nee, ik denk het niet meer. En daar stond mijn vader, wat mijn vader was volgens mijn moeder, die stond daar op wacht. Want in de Wittepoortkazerne werden NSB-ers en al dat vreemde, laten we zeggen, mensen die slecht [onverstaanbaar, vaderlander waren?], die waren daar opgesloten. Nou, en daarna heb ik weinig herinneringen.

I-2: U heeft hem ook nooit gesproken verder? Maar hij wist wel dat hij een zoon had?

G: Ja, mijn moeder is in '48, nee, begin '49 gescheiden [vonnis van de Arrondissementsrechtbank te 's-Gravenhage 3-3-1949; ingeschreven 22-6-1949]. Dat verhaal weet ik niet precies, maar waarschijnlijk kon hij niet meer aarden in een gezin of zo. Want hij had tussen twee en een half jaar, zo in die buurt, ondergedoken gezeten. Ja, en mijn moeder heeft al die tijd de zorgen gehad.

I-1: Dat was een moeilijke tijd voor uw moeder. Wat weet u daarvan? Hoe deed uw moeder dat, de eindjes aan elkaar knopen?

G: Ja, ze heeft nog eens, dat kan ik me herinneren, een klok geruild met iemand voor eten. En ze had een ring met zo'n camee, zeg maar, ivoorachtig ding, die heeft ze ook geruild met iemand voor eten. Want achter ons had je de Middelstegracht en daar zat Tieleman en Dros. En daar werden schepen vol met goederen gebracht. Maar daar mocht ik van moeder niet naar toe, want dat was gevaarlijk, zei ze. Het verhaal ging in die tijd dat er een keer een wagen met kool of zo iets daar naartoe was gereden en daar was er één van af gevallen en die jongen had dat gepakt en weggerend en die was doodgeschoten in de oorlog. En dat verhaal ging en ik heb het nog wel eens van iemand gehoord dat dat zo gebeurd is.

I-1: De mensen waren daar bezorgd voor.

G: Dat ik niet..., alles zag je daar naar binnen gegaan natuurlijk.

I-2: Dat was wel verleidelijk, zeg maar.

G: Die hallen waren open, je kon kijken, maar er stonden altijd Duitsers op wacht daar. De hele buurt had honger natuurlijk. Er was één gezin, dat was een verkeerde, zeg maar, en als je dan naar binnen keek, dan zag je in de keuken de planken waar eten op stond. Die is ook na de oorlog opgepakt en is een paar jaar weggeweest. We mochten ook niet met die kinderen spelen; zo gaat dat dan.

I-1: Zijn er nog meer gezinnen uit die omgeving van de Uiterstegracht die u te binnen schiet?

G: Nou ja, ik heb er altijd een vriend gehad. Daar was altijd een vaste club van kinderen. We speelden altijd op straat, dat was natuurlijk ook zo. Als het goed weer was, zaten de mensen ook op straat. Dat was gewoon een gewoonte. Maar die ene vaste vriend daar heb ik, nou ja, die ik niet eens zo lang geleden opgezocht. Dat was een heel apart verhaal. Mijn vriend zat op een bridgeclub in Leiderdorp nog met een nicht van mij en die zei een keer: "Je moet de groeten hebben van Thijs". Hoe bestaat het! En zo heb ik hem een keer opgezocht. Het was natuurlijk dezelfde leeftijd als ik.

I-1: Wat deed u op straat met Thijs?

G: Van alles. Hoepelen, touwtje springen. Nou ja, hoepelen deed je met een kaal fietswiel, stok erin en dan zo door de straten rennen.

I-1: En wat nog meer?

G: En fietsen met een hele oude fiets. En regelmatig gingen ze dan ook het water in met zo'n fiets.

I-1: Wat gebeurde er dan?

G: Dan werd er geroepen Colpa! Dat was dan een man die woonde daar halverwege en dat was dan de mensenredder. En als hij dan thuis was, dan sprong ie in het water en haalde, maar dan moesten ze wel naar het ziekenhuis. Mijn broer heeft drie dagen in het ziekenhuis gelegen. Want die grachten waren sterk vervuild. En die dekenfabrieken die loosden kleurstoffen in die gracht. De ene keer had je een groene gracht, de andere dag een rooie. En de mensen gooiden ook alles erin.

I-1: Was uw broer ernstig gewond?

G: Nee, dan moet je dan helemaal leeggepompt worden, als het ware. Je hebt vies water binnengekregen. En dan lig je een paar dagen in het ziekenhuis.

I-1: En naar welk ziekenhuis ging hij?

G: Je had maar één ziekenhuis, tenminste waar je dan naartoe ging, en dat was het Academisch Ziekenhuis. Het grote ziekenhuis. En je had nog het Elisabethziekenhuis op de Hooigracht en daar ging je naar toe, dat heb ik ook een paar keer gehad, als je een ongelukje had gekregen. Ik was een keer door een raam gegaan, het litteken heb ik nog ergens. Nou, dan ging je naar de nonnen, dat was alleen maar nonnen. En dan kreeg je wat te eten en een verbandje. Dus dat vond je helemaal niet erg als je daar naartoe ging, natuurlijk. Nou ja, alles deden we op straat. Knikkeren als je ze had, die soort dingen allemaal. En dan had je ook nog: stenen stapelden je op en dan ging je met iets er tegenaan gooien. Het leek een beetje op cricket wat je nou doet, maar dat konden we helemaal niet natuurlijk. En zo werkte dat.

I-2: Zat Thijs ook bij u op school? Hoe was uw schooltijd?

G: Ik ben begonnen, want ik ben naar Denemarken geweest en toen kwam ik terug.

I-2: Oh ja, vertel daar eens over, over dat Denemarken. Wat was de reden dat u naar Denemarken ging?

G: Nou, omdat ik er heel slecht aan toe was. We waren haast doodgegaan aan de honger.

I-1: Hoe erg was het die honger?

G: Dat was erg, ja, dat kan ik me nog wel herinneren.

I-1: Hoeveel kreeg u te eten?

G: We kregen weleens iets toegestuurd uit Rijnsburg; er reed toen nog een bode. Vroeger had je bodediensten. Op de Kaasmarkt, dat was allemaal bodes, dus als je een pakje wilde verzenden of iets dergelijks, dan bracht je het bij het Bodehuis en die bracht het dan naar de randgemeentes. Met autootjes, maar ook wel met paard en wagen. Ik ging zelf ook weleens mee, met Van Gend & Loos, reed in de stad met paard en wagens. En er was een grote organisatie die bestellingen rondbracht. En dan ging ik mee een stukje en dan mocht ik mee die paarden wegbrengen. Op de Maresingel was dat, naast dat café daar had je 'n grote paardenstal. En daar stonden de paarden in van Van Gend & Loos. En de wagens stonden bij het station, waar nu het universiteitsgebouw is. En die soort dingen deden we.

I-1: Maar er kwam dus wel eens eten uit Rijnsburg?

G: Ja, ik denk dat dat een soort graan is geweest. Dat moest ik malen in als in een koffiemolentje, dan ging je dat malen en dan ging mijn moeder ergens in een doek en dan werd dat gekookt. Dan kreeg je een soort brood. Maar dan gekookt, want ovens had je niet. Maar daar deed je heel zuinig mee, zeg maar, kleine stukjes. En je had ook een groot gedeelte van de dag had je geen gas en dan had je donker. Dan maakten we een potje op tafel en daar ging dan een drijfkaarsje in of zoiets. Dat was het enige wat je had. En iemand had toen voor mijn moeder een klein kacheltje gemaakt, dat stond op de kachel. Een soort potkacheltje heette dat [wonka=wonderkacheltje] en daar werden dan stukjes hout, als je dat had, of twijgjes. We hadden een keer een bolmand gekregen of ik weet het niet meer

en daar moest je daar hele kleine stukjes van maken en dat werd dan in dat potkachtje...

I-1: En werd uw maaltijd nog aangevuld met de gaarkeuken? Een bezoek daaraan.

G: Ja, dat hebben we ook gedaan, maar dat was, dat kan ik me niet herinneren. Maar je at alles wat je voorhanden kreeg, natuurlijk. Want er werd ook nog wel illegaal, dat hoorde je dan wel, op het hoekje een schaap geslacht. Er werden ook katten gegeten. Want als ze iets van vlees hadden, dan zeiden ze: "Ja, dat is een kat". Dan moesten de pootjes eraan blijven, want er was niet veel verschil tussen een kat en een konijn. Dan moesten de mensen, ja, de pootjes moesten eraan blijven, want dan kan je zien wat het is. Alles werd gedaan.

I-2: Ik wil nog even weten, dat pakket uit Rijnsburg werd dat gestuurd door...

G: Dat denk ik door mijn vader.

I-2: Dat deed hij toch wel?

G: Ja, dat denk ik. En dan hadden we wat te eten, maar dat was heel weinig. En mijn moeder en opa en ik gingen dan in een kinderwagen, dat zei ik al, de dingetjes op en dan had mijn moeder een fles bij zich. Er stonden melkbussen aan de weg om opgehaald te worden, deed me moeder gauw zo [maakt langzaam een scheppende beweging], dan hadden we een fles melk.

I-1: Werd uw moeder nog ondersteund door de gemeente?

G: Nee, dat was toen die tijd niet. Mijn moeder is pas ondersteund geraakt toen mijn vader verdween. En toen heb ze ondersteuning van de gemeente gekregen.

I-1: Ja, dat is waarschijnlijk pas na de oorlog gebeurd.

G: Maar ik ben ook nooit door de gemeente, ik zit voor mezelf wat dingen op te schrijven. Ik ben door de gemeente of door de overheid hebben wij nooit gemerkt dat er iets van ondersteuning. Want die uitzending naar Denemarken, dat was door een kerkelijke organisatie. Op de Oude Rijn, het is nu nog in gebruik, het heet De Bakkerij. Verslaafden lopen er nu rond, geloof ik. Daar vandaan werd ik naar Denemarken gestuurd. [Ned. Hervormde Diaconie]

I-2: In welk jaar was dat, toen u daar naartoe ging; weet u dat nog?

G: Vlak na de oorlog. Ik ben meer als drie maanden geweest en was vlak voor de feestdagen weer thuis. Het zal augustus, september '45 zijn geweest.

I-2: Hoe ging u daar naartoe, naar Denemarken?

G: Met vrachtwagens. Met witte vrachtwagens en daar lag stro in en daar zaten een aantal kinderen in en af en toe stopten ze voor je behoeften ergens te doen en wat te eten, dat kreeg je dan. En dan reed je door Duitsland en als die deur openging, zag je alleen maar puinhopen. Dat kan ik me wel herinneren. Alleen maar puinhopen.

I-1: Hoeveel kinderen gingen er mee?

G: Ik denk, als ik het zo in mijn gedachten heb, denk ik 20, 30. Er is een boek van. Ik heb het toevallig laatst uit de bibliotheek op laten roepen, maar er stond niet veel in over de plaats waar ik geweest ben. Ik ben in Vejle geweest. Dat is in de punt van Denemarken [Jutland]. En ik ben een keer naar een Noorse kerk geweest in Rotterdam van mensen die daar allemaal geweest waren, kinderen. En dan moest je een button op waar je geweest was, maar er was niemand waar ik geweest ben. Toen kwam ik erachter dat de meeste kinderen die naar Denemarken en Zweden gingen, die hebben in kampen gezeten. Dus een soort vakantiepark. En ik ben bij, met nog een paar kinderen uit Leiden, bij particulieren ondergebracht.

I-1: En bij wat voor gezin kwam u?

G: [rommelt wat met foto's]

I-1: Kwam u op een boerderij terecht?

G: Nee, het was een gewoon huis, wat heel raar was.

I-2: Wie bent u op deze foto's, weet u dat nog?

G: De blonde, met de bretels geloof ik, even kijken. Ik ben dat, de linker.

I-2: Voor ons de rechter.

I-1: En vertel, hoe ging het aansterken?

G: Ja, dat was wonderbaarlijk. Ik kreeg elke dag drie, vier keer per dag te eten. Je ging met die kinderen spelen. Je kreeg kleding. En achteraf bleek dus, die man dus, ik ben zijn naam even kwijt. De kinderen weet ik nog. Oh, hier staat het op de achterkant. Hans en Christiaan, Jantje Bodeel en Helga. Staat er nog een datum op. 10-09-1945.

I-1: In september was u dus al in Denemarken. Weet u nog hoeveel kilo u bent aangekomen?

G: Nee, dat weet ik niet. Toen ik terug kwam sprak ik alleen maar Deens. Mijn moeder kon me niet verstaan, de eerste dag.

I-2: Vond u het jammer om daar weer weg te gaan?

G: Nee, ik heb nooit last van heimwee of zoiets. Maar ja, we vonden het allemaal vrij normaal. Maar die mensen hebben een poging gedaan, dat hoorde ik later van mijn moeder, om mij te adopteren, om daar te blijven. Maar mijn moeder wilde dat niet. Maar een andere jongen die, daar heb ik vrij lang contact mee gehad, die heette Bavelaar van zijn achternaam, die woonde op de Hogewoerd en die is daar wel gebleven. Maar dat was een gezin van acht of negen kinderen. Dus die mevrouw dacht: ik kan er wel ééntje missen. En die is schijnbaar heel goed terecht gekomen, want het waren kinderloze ouders, was eigenaar van een rederij, dus. Die is heel later bij mij aan de deur geweest, ja veel later; toen woonde ik al in de Bankastraat en toen hebben we wel wat gesprekken gehad.

I-1: En wat deed u overdag in Denemarken?

G: Buitenspelen ook; er was heel veel speelgoed. Ik had nooit geen speelgoed gehad natuurlijk in al die jaren.[onverstaanbaar] Vandaar dat je ook veel buiten was. En daar was allemaal speelgoed. Fietsjes, en dat bleef gewoon voor de deur staan en de deur ging niet op slot. Dat vond ik ook al zo raar. Want dat was vroeger bij ons niet. Alles wat je eventueel had, dat moest achter de deur blijven.

I-1: Werd er veel gestolen?

G: Dat weet ik niet precies, maar er was wel voor gewaarschuwd. Alles was bruikbaar. Maar bijvoorbeeld dat huis, daar hadden we geen brandstof. Dan werden die hanenbalken, die werden voor de helft ingezaagd.

I-1: In dat huis in de Halvemaanspoort in de oorlog?

G: Ja. En daar werden dan kleine houtjes van gemaakt. Dus dat huis kreeg snel na de oorlog zo'n bordje boven de deur 'Onbewoonbaar verklaarde woning'. Maar ja, daar hebben we dan toch nog zo'n vijf, zes jaar gewoond.

I-1: Ik neem aan dat het er nu niet meer is, dat huis?

G: Nee, dat is, ik ben er nog weleens wezen kijken. Het was zo'n poortje, want ik kon met mijn benen aan de één en aan de andere kant zo naar boven klimmen. Zo smal was het. Eén huisje links en één huisje rechts, dat is weggebroken, en daar is nu een kinderspeeltuin. Ja, een schommeltje en een wipkip.

I-1: Staan er nog andere huizen in die Halvemaanspoort?

G: Eén huis staat er nog, geloof ik, aan de rechterkant, want er waren twee huizen. Wij woonden zo, als je binnenkwam dat poortje door. Woonden wij zo rechtuit; er stond rechts ook nog een huisje.

I-1: Er stonden in totaal....

G: Twee huisjes. En de achterkant dat was een café, daar keken wij dan op uit, dat was op de Middelstegracht. Als ik door mijn dakraam keek je zo op dat café en daarnaast is zo'n beetje nu dat wevershuisje van het museum. En als u daar komt, ik ben er één keer geweest en toen...

I-2: Er kwam veel naar boven, denk ik wel, voor u?

G: Ja, dan denk je. Toen ben ik naar boven gegaan op die zolder. Ik denk: Jé, heb ik hier op die zolder geslapen? En weet ik wat allemaal. Ja, dat is, maar goed, dat is rond die tijd allemaal geweest.

I-1: Toen bent u verhuisd naar de Bankastraat. Wat voor huis was dat?

G: Toen moeder hertrouwde, toen heeft m'n zeg maar, ik zeg gewoon: mijn vader, want dat werd het op dat moment en altijd zo beschouwd, zeg maar. Die heeft de moeite gedaan om ons weg te krijgen

daar. Onbewoonbare verklaarde woning ja, en toen zijn we naar de Bankastraat. En dat was op de hoek van de Ringkade en de Bankastraat. Het huis bestaat ook niet meer. Een eigen kamer kreeg ik, een kamertje, de rechter. En ik keek dan zo, want er bestond geen Merenwijk, niks, ik keek zo op de Kaag in feite. Het was allemaal grasland. En de boer die kwam 's morgens met zijn wagentje. Dat was een boer, die zat op de Haven en die had een fiets met een wagentje erachter met een aantal melkbussen. En die hoorde je 's morgens, daar werd ik wakker van. Want die kwam zijn koeien melken die bij ons voor de deur liepen. Ja, dat was niet te geloven. En daar zijn ook mijn twee stiefbroers, zal ik ze maar noemen, hoewel ik ze niet zo benoem hoor.

I-1: U moest ook naar school in die tijd. Hoe zat dat?

G: Ik kwam uit Denemarken terug en toen had je twee manieren om naar school te gaan. In april kon je naar school en in september kon je naar school. En ik kwam dus eind '45 terug, dus ik kon alleen maar terecht in de Lusthoflaan. Een gereformeerde school of de School met de Bijbel. Ja, en dat was in de Lusthoflaan [Os en Paardenlaan]. En daar ben ik een paar jaar op school geweest. Daar hebben ze me dus van linkshandig rechtshandig gemaakt. Gedeeltelijk, want ik kan nog een aantal dingen niet rechts, die moet ik links doen. Maar ja, en ik heb er een ontzettend slecht handschrift aan overgehouden.

I-1: Wat weet u nog van die school aan de Lusthoflaan? Weet u nog een naam van juffen of meesters?

G: Nee, ik ken daar geen namen van. Omdat ik daar niet gelukkig was op die school.

I-2: In welk opzicht?

G: Streng, het was heel streng. Je kreeg op je handen met een liniaal slagen en die soort dingen. Meisjes en jongens werden apart gehouden, ook op het speelplein. Nee, dat was geen pretje.

I-2: En hoe lang heeft u daar gezeten?

G: Ja, ik schat zelf anderhalf, twee jaar. En toen ben ik naar de Middelstegrachtschool gegaan en dat was vlak naast mijn huis natuurlijk. Daar heb ik nog wel een beetje goeie... Het was ook wel een christelijke school, maar het was al vrijer. Je mocht er meer. Alleen, er werd daar ook nog wel, laat maar zeggen, geslagen met een liniaal. Eén van die meesters, dat ben ik nooit vergeten, Noest heet die of Roest, die had een soort kalknagel. En als er dan eentje vervelend was dan kwam die langs en dan, tik, tik, op je hoofd. Maar er was ontzag voor meesters en politie. Want je mocht niet in de graskant. Je hebt er de Kaasmarkt, nu nog. Op de dag stonden er later ook bodes en zo. Maar 's avonds was het leeg natuurlijk. Dan ging je daar voetballen. Maar dat mocht niet. Dus als er dan een agent kwam en als je het niet gezien had, dan werd je bal afgepakt. Krankzinnig natuurlijk. Maar als je hem wel zag, dan schopte je de bal over een muur en dan kwam die in een tuin terecht bij een tandarts. En dan mocht je op donderdag naar de Hooglandse Kerkgracht, daar mocht je dan je bal terughalen. Maar wij waren niet de enigsten, want er waren er wel meer. Die truc had je. Maar dan kreeg je van een soort dienstbode of zo, dan mocht je je bal uitzoeken. Het was een duur bezit, want een bal. In het begin voetbalde je met een prop kranten met fietsbanden eromheen. En daarvoor was je altijd heel benauwd voor agenten. En voor [onverstaanbaar], niet voor het hekje aan de Singel. Krankzinnig, ja, je mocht echt niks. Want ik weet wel, bij [onverstaanbaar] toen kwam een vriend, ik weet niet hoe hij heette [onverstaanbaar], die had een valse naam opgegeven, maar dat had die politie door natuurlijk. Kreeg je ook een pets om je oren. En als je thuiskwam, kreeg je er nog ééntje, want je was brutaal geweest tegen een politieagent.

I-1: Uw nieuwe vader. Hoe was uw verhouding daarmee?

G: Ja, goed; vanaf het begin af aan wel goed. Hij bracht nieuwe dingen in, natuurlijk ook. En geld; dat was natuurlijk ook belangrijk.

I-2: Wat had hij voor beroep?

G: Hij was bezorger, eerst bij een bedrijf wat niet meer bestaat. Boodschappen rondbrengen, maar dan met een bakfiets. En later is hij bij De Gruyter gaan werken. En ik zeg al, toen ik aan het werk

moest, dan ga je waar je vader werkt. Die heeft dat dus jarenlang gedaan. Ik zal even doorlopen, wat mijn vader dus deed, zeg maar, ik noem hem mijn vader. Die heeft dus jarenlang bij die De Gruyter gewerkt, in de bezorging. En toen is die bij een ander bedrijf gaan werken, ook een grossiersbedrijf in levensmiddelen. Die zat op de Nieuwe Rijn en daar is hij de administratie gaan doen en al dat soort dingen. En nog later hebben ze met mijn twee broers samen een grossierderij overgenomen in eigendom. En die zat in Zuid-West. En dat is later weer, nou ja, ze konden het niet meer bolwerken. Hun leverden vooral aan kleine winkels in de dorpen. Nou ja, die hielden op te bestaan. En hun hebben dan voordat ze eventueel met faillissement gingen, hebben ze de boel verkocht, zeg maar. Mijn vader was heel slecht van gezicht, dus die kon, die was ook afgekeurd.

I-1: U ging naar christelijke scholen en waren uw ouders ook christelijk?

G: Nee, nee, mijn opa wel en m'n oma van het Leger des Heils. Dus mijn opa was wel christelijk opgevoed en die zei: "Je moet naar die jongemannenvereniging, want". Dat heb ik ook wel gedaan. Beetje figuurzagen, enne....

I-1: Wat was dat voor vereniging?

G: Nee, dat was ook van de kerk. Op de Oude Vest woonden mijn opa en oma op het hoekje [Druckerstraat 2] en laten we zeggen op het andere hoek had je een soort kerkgebouw [Gereformeerde Kerk, van de Doleantie, later kerk C].

I-1: Was dat bij de Druckerstraat?

G: Bij de Druckerstraat, ja. Daar heb ik wat gedaan en later toen ik ben verhuisd ben ik bij Pniël geweest op de Middelstegracht [60]. Dat was van de kerk. Je had op het Levendaal had je er één, dat heette Rehoboth of zoiets, en in de Janvossensteeg had je er ook één ["Prediker"].

I-1: En wat deden ze daar?

G: Ja, verhalen vertellen over de Bijbel natuurlijk. Maar ook toneelstukjes opvoeren. Dan moest je dan meedoen. Jeugddiensten, zo heet het. Mijn vrouw heeft het zelf ook nog gedaan. Ja, hoe moet je dat noemen, ik weet het niet zo goed.

I-1: Werden er nog opvoeringen gedaan?

G: Ja, er werden wel toneelstukjes gedaan; dan konden ouders komen, maar ik geloof niet dat mijn moeder ooit geweest is. En met de Kerst natuurlijk, kerstvieringen. Dan kreeg je een christelijk boekje. Ja, [onverstaanbaar] of zoiets; het was een serie. Bijbelverhalen natuurlijk. En een sinaasappel; die had je nog nooit gezien. Ja, een appel of een sinaasappel. Ja, dat was feest.

I-1: En dat was echt een jongensvereniging of ook meisjes?

G: Gemengd; daar waren ook meisjes bij, dat was wel. Maar ja, allemaal kinderen uit de buurt waar je ook mee ging voetballen. Want ik heb heel veel gevoetbald vroeger. Dan had je op de Herengracht een heel braakliggend stuk. Ik weet niet wat er nu staat. Ja, het Arbeidsbureau heeft er gestaan of zoiets. Maar daar, dat noemden wij het Zandlaantje, want dat was een diepe straat met zand. Daar gingen we altijd voetballen.

I-1: En dat deed u ongeorganiseerd, denk ik.

G: Ja, van de school meestal groepjes vrienden tegen die anderen. Die anderen waren dan van de Oranjegracht en de Waardgracht en de Weversgracht [Weverstraat], Langegracht. En wij zaten aan de andere kant van de Herengracht. Want je was heel wijkgebonden. Je had vijf Groenestegen. In al die stegen zaten een bakker, een groenteboer, een kapper, van alles. Maar elk steegje. En dan om de hoek een melkboer en aan die kant een melkboer. Ze kwamen nog langs de deur met melk en met brood en al die soort dingen. Daarvoor werkte mijn vader al met levensmiddelen, zeg maar, die [onverstaanbaar].

I-2: Ging u weleens boodschappen doen, moest u dat weleens?

G: Ja, en opschrijven. Dit is dus de Halvemaanspoort en die stak je scheef over en dan had je een straatje, ik weet niet meer wat het was [Molenwerfsteeg], en dan kwam je op de Vestestraat. En op de hoek van de Vestestraat en dat straatje had je een kruidenier, die heette Kanbier. En dat was een

winkeltje, dat was niet groter dan dit, daar stond dan een man en daar ging je dan simpele dingen kopen. Ik kan me herinneren, stroop of zoiets. Of een busje petroleum, die soort dingen. Het was echt een klein winkeltje.

I-1: En werd dat dan ook weleens op de pof gedaan?

G: Ja, in een soort blaadje, dan werd het opgeschreven, al die centen, en ik neem aan dat mijn moeder dat dan betaalde als er weer geld kwam. Ja, dat was niet te geloven. Die man ook, die stond achter de toonbank, je wilde stroop, dat was allemaal los. Dat kwam uit een pot vandaan of een busje. En dan moest je een busje petroleum hebben en dan liep ie naar de overkant in een soort berging en daar ging hij petroleum tanken. Met diezelfde handen waar hij... Ja, het was heel primitief was dat.

I-1: Heeft u later nog op een echte sportvereniging gezeten?

G: Pas veel later ben ik gaan voetballen. Maar dat was niet in mijn jeugd; daar was geen geld voor. Er was nergens geen geld voor natuurlijk. Toen mijn tweede vader in beeld kwam, toen kwam er ook wat geld.

I-2: De naam Kuijk, is dat de naam van uw tweede vader of is die van uw biologische vader?

G: Nee, nee, die is van mijn biologische vader. Toen ik ging trouwen, toen moest ik nog toestemming van hem hebben, maar ik had geen zin om dat te doen, zeg maar. Toen heeft de gemeente Leiden met de gemeente Den Haag gecorrespondeerd en die hebben hem dan weer dingen gedaan, aanvraag gedaan om goedkeuring. Toen moest je tot je dertigste toestemming hebben om te trouwen.

I-1: Uiteindelijk heeft uw biologische vader wel toestemming gegeven?

G: Ja.

I-2: En hoe oud was u toen u trouwde?

G: Toen ik trouwde? 23. Kijk, hier heb ik nog een brief gevonden van de ondersteuning wat m'n moeder toen kreeg. [toont een brief van de rechtbank]

I-1: Oh, uw vader moest natuurlijk alimentatie betalen, uw biologische vader.

G: Ja, en daar heeft hij ook heel moeilijk over gedaan.

I-1: Zeven gulden vijftig per week. En heeft hij dat altijd betaald?

G: Nee; later heeft hij vermindering gevraagd, want zijn inkomen was ook minder geworden.

I-2: Hier staat drie vijfenzeventig.

G: Ja, toen werd het drie vijfenzeventig. Maar de gemeente Leiden probeerde dat te verhalen op hem, maar dat heeft hij ook niet gedaan. Want hij was ook toeziend voogd. Mijn moeder hield de kinderen, mijn vader werd toeziend voogd. Maar daar heeft hij nooit gebruik van gemaakt.

I-1: Kunt u iets vertellen van de verhouding van uw moeder met uw biologische vader?

G: Slecht.

I-1: Dat kunnen we wel raden natuurlijk.

G: Ja natuurlijk, dat was heel slecht. Wat ik mij ervan herinner, als die dan een keer kwam, was er ruzie. Dan liep hij weer snel weg. Nee, daarvoor heb ik ook nooit de behoefte gehad. Je ziet dan weleens programma's dat ze hun vader... die behoefte heb ik nooit gehad. Maar mijn andere broer ook niet, die in '42 is geboren. Mijn zuster heeft hem wel opgezocht toen ze ging trouwen voor toestemming. Want ze wilde hem wel een keer zien, die had helemaal geen herinneringen aan hem. Die is in '46 geboren, die wilde hem nog wel een keer zien. Nou ja, vrijblijvend, dat moet je dan maar doen.

I-1: Omdat uw vader en moeder niet lid waren van een kerk is het waarschijnlijk ook niet gebeurd dat er nog ondersteuning vanuit de kerk kwam, denk ik.

G: Nee, wij hebben nooit. Mijn opa wel, daar is ook weer een verhaal over. Mijn opa was dus afgekeurd en weinig geld, zeg maar.

I-1: Vanwege die lijmfabriek wat u vertelt.

G: Enne, nou goed en die kreeg wel ondersteuning van de kerk. Kreeg dan bijvoorbeeld één of twee keer per week brood, ik noem maar wat. En hij had ook nog een broer en daar heb ik geen herinneringen aan, maar die vertelde hij zelf. Het was in de crisistijd vóór 1940 en die broer van hem die had een krantenwijk of zo iets, en die was ziek. En toen heeft mijn opa die krantenwijk gedaan. En toen zei de kerk: "Je krijgt geen ondersteuning meer, want je hebt werk". Daar was hij heel teleurgesteld over, hoewel hij wel bleef geloven, zeg maar. Dat was dan van een diaken, weet je wel, en die soort dingen. Daar heb ik ook altijd en toen...ik ben wel een beetje christelijk opgevoed, zeg maar. Ik ben ook naar de zondagsschool geweest, maar ik heb toch ook later het hele geloof afgezworen.

I-2: Mede hierdoor?

G: Ook, ook die verhalen. En meer van die verhalen. Maar je had dan echt wat je noemt regenten en ouderlingen die, ik kreeg op een gegeven moment een bloedhekel aan.

I-1: Kwamen die ouderlingen nog wel bij uw moeder thuis?

G: Nee, bij mijn moeder niet; ik kan mij niet herinneren dat we een dominee aan huis hebben gehad, of zo, nee.

I-2: Maar een bloedhekel, dat is heftig.

G: Nou ja, ja. Omdat we dat zo hypocriet vonden. We hebben nog eens een keer iemand weggejaagd of weet ik wat. Was ook een ouderling en die kwam steeds bij ons, die woonde vlakbij ons, waar ik toen later in de Hugo de Grootstraat woonde. En die kwam weer van die verhalen vertellen, die wilde ook geld voor de kerk. Hadden we al gezegd: "We doen niets meer. De kerk is voor ons buiten beeld helemaal". Maar op een hele late avond hadden wij, werd de straat bij ons gemaakt en daar lagen bergen zand en toen kwam diezelfde ouderling, die kwam met emmertjes 's avond zand innemen. En wij hoorden dat, deden het raam open en riepen: "Wat moet dat daar?" Gauw het emmertje leeg en wegwezen. Ja, dat was, nee, dat soort dingen. Maar op school op de Middelstegracht ben ik later dus gegaan, ook een christelijke school, een beetje hardhandig nog. Ik weet nog wel: ik kreeg wel klappen met een liniaal op je hand.

I-1: En een sprongetje naar een ander soort onderwijs, zwemles; heeft u daar nog herinneringen aan?

G: Ja, verschrikkelijk, in de Overdekte.

I-2: Waar was dat overdekte zwembad?

G: Dat is nu niet meer. Het was begin van de Haarlemmerstraat, aan de kant van de Haven. Het was vroeger een kerk geweest en later hebben ze daar een zwembad in gemaakt. En toen waren er slimmerds, die hebben aan de overkant van het zwembad een snackbar opgericht, De Drie Vissers. Er wordt nog weleens over gesproken. En die is daar behoorlijk rijk van geworden. Want iedereen ging na het zwemmen even een patatje halen. Achteraf bleek, die man die daar de boel deed, een kennis van mijn tweede vader te zijn. Vandaar dat ik daar al die verhalen over hoorde.

I-1: Maar het zwemonderwijs, hoe was dat?

G: Verschrikkelijk. Ja, je werd heel snel in het diepe gedaan of half diepe. En dan kwam er zo'n badjuffrouw met een stok met een haak om je nek en dan moest je op je rug liggen in het water. Terwijl je hartstikke bang was in het water. Nee, dat was een verschrikking. Maar ik heb geen zwemmen geleerd.

I-2: En u kan het nog niet of wel?

G: Ja, heel laat. Wat zal het geweest zijn, begin jaren '70 heb ik zwemmen geleerd. Want toen kreeg ik kinderen, dus heb ik een zwembad bij het Houtkwartier, waar al die scholen staan. Die had je misschien nog wel, het Zweilandbad. Op de hoek van de Boerhaavelaan en de, daar was een onder in de kelder was daar een groot zwembad. En daar heb ik toen met iemand zwemmen geleerd. Schoolslag.

I-1: En toen uw nieuwe vader kwam. U zei: er was wat meer geld.

G: Maar ook andere dingen. Hij nam bijvoorbeeld een pickup mee. Dan moest je slingeren en dan die platen. Maar dat moest je heel voorzichtig, want die braken. Want dat was schellak, heette dat. Dat waren van die platen, vrij dik. En dan met een naaldje in zo'n groef zetten en dan slingeren.

I-1: En wat voor muziek was dat?

G: Die heb ik nog.

I-2: Echt?

G: Ja, muziek van de Nederlandse orkesten, de Ramblers. Hij was gek van Bing Crosby, Frank Sinatra. Die soort muziek. Uiteindelijk, toen hij overleed, toen had hij 1700 lp's. En nog een vracht cd's. En die lp's die heb ik toen, dat vond ik zonde om weg te doen, die heb ik toen meegenomen naar mijn huis. Daar hebben ze een poosje gestaan en later heb ik ze weggebracht naar een zaak in Alphen. We hadden afgesproken: wat hij verkoopt, krijg ik de helft en hij de helft.

I-1: En uw vader, nam hij in die tijd u, het gezin, weleens ergens mee naar toe? Uw nieuwe vader.

G: Ja, dat deden we ook. We gingen weleens naar de bioscoop. Hadden we nog nooit gezien. Die soort dingen. Naar Den Haag bijvoorbeeld; een dagje uit. Er werd niet veel gekocht of zoiets, maar wel dat je dus in een andere stad kwam. Dat was zo.

I-1: En in de vakantie?

G: Vakantie hebben we nooit gehad. Mijn vader en moeder ook nooit. Die hebben pas vakantie gehad toen ze twaalf en een half jaar getrouwd waren; hebben wij ze een reisje aangeboden. En toen zijn ze voor het eerst, mijn moeder helemaal. Ik weet niet of mijn vader ooit, nee, ik denk ook niet, toen zijn ze voor het eerst op vakantie gegaan.

I-1: U noemde de wijk waarin u woonde de Jordaan van Leiden. Vertel.

G: Ja, wat moet ik zeggen? Het was armoe, mensen hadden niks, niemand had iets. Er was ook wel goed buurcontact, zeg maar. We hielpen elkaar; als er iemand ziek was, deed je altijd een boodschapje. Er was weinig iets aan. Er was wel behoorlijk, ik ga de naam van die familie niet noemen, er waren een paar families, allemaal grote gezinnen. Kinderen van 12 of van 15. Als je dan dat huisje gaat kijken, dan kan je je dat niet voorstellen. Als de mensen zaten te eten, dan hadden ze twee stoelen en een plank daarop. En daar kon je dan op zitten. Je had geen stoelen natuurlijk. Niks. En dan waren er een paar waar behoorlijk gedronken wordt, want daarachter was dat café. Daar was het altijd vrij druk.

Wat de mensen uitspaarden [onverstaanbaar], gingen ze vissen. Heel veel mensen gingen vissen en die werden ook thuis opgegeten. Komt ook niet meer voor, natuurlijk. En duiven houden, dat was ook een hobby van die mensen. Dat kost ook niet zo gek veel, maar het was wel afleiding. Er werd ook hard gewerkt. Toen ik begon met werken, werkte je ook 48 uur in de week, voor weinig. En toen had iedereen, heel veel mensen werkten in de bouw, want dat was natuurlijk in opbouw, dat moest herbouwd worden. Ook toentertijd tegen weinig geld. Maar ja, alles wat binnenkomt was meegenomen.

I-2: Maar ondanks dat er armoe was, was er veel dronkenschap. Er werd dus veel geld opgedronken.

G: Ja, dat gebeurde ook natuurlijk. Niet iedereen natuurlijk, maar er werd wel flink gedronken. Ook denk ik, dat het te maken had met waar je in leefde. Bijvoorbeeld als je iets extra hadden, dan had je tegen de Kerst, dan maakte mijn moeder beslag met rozijnen of krenten in een bakblik. Maar je had geen oven. En dat brachten we dan bij een bakker in de Groenesteeg; er ging een etiketje op van wie het was. Dat deden heel veel mensen. En dan had je dus als extraatje met de Kerst een krentenbrood. Nou, dat was natuurlijk heel bijzonder. Zulk soort dingen deden we dan om wat extra te hebben. Je zag niemand; ja, een paar hadden een fiets, dat was ook alles. Een autootje hadden we nog nooit gezien daar.

I-1: Wisten jullie van welke mensen van de steun leefden?

G: Nee, want de meesten hadden wel werk natuurlijk. Ik kan me niet herinneren dat er grote werkloosheid was. Dat was niet aan de orde. Ik geloof, elke man die daar woonde ging wel naar zijn

werk. Zoals de fabrieken van Zaalberg en Van Wijk, Tieleman en Dros. Nieuwenhuizen, een conservenfabriek [aan de Morsweg], had je ook nog op de Middelstegracht [dat was Tieleman en Dros]. En er werd thuis gewerkt door de vrouwen. Boontjes doppen. Nou, al die soort dingen; dan zaten ze ook aan de straat. Die gingen naar de fabriek met een handwagen; kisten erop. En dan werd voor de deur, als het goed weer was, zaten daar die vrouwen en nog hulpjes zaten daar alles schoon te maken.

I-2: Als kind ook, moest u ook weleens helpen?

G: De kinderen deden ook mee. Wij hadden dat niet, maar we gingen weleens helpen voor iets; als tegenprestatie kregen we dan een snoepje. Zo bracht je je tijd door. En op de school vond... Ik ben jaloers zoals de kinderen tegenwoordig in die school. Wij zaten in een bankje met z'n tweeën en hartstikke vol. Ik denk wel meer dan 40 kinderen in zo'n klas zaten. Zo drie of vier van die rijen. De ramen waren witgekalkt, anders keek je naar buiten. Ja, opgesloten zat je. Voelde ik me ook. Als je dan naar buiten mocht, pff, rennen enne weet ik wat allemaal.

I-1: Las u boeken in die tijd?

G: Ja, ik las wel boeken; heb ik altijd gedaan. Ik ging vroeger als klein kind al naar, dat heette toen Reuvens. Kinderbibliotheek was dat, op de Plantage. Daar ging je dan woensdagmiddag naartoe. Er werd dan voorgelezen en je mocht boeken lenen. En toen mijn tweede vader in beeld kwam, die las ook veel. Die was ook lid van de Arbeiderspers, zo heette dat toen; dat is ook een boekwinkel. Daar kreeg ik een winterboek. Dat was elk jaar een feest; dat was zo dik. Met verhalen en puzzels. Dat heb ik al mijn hele leven gedaan. En ik doe het nog.

I-1: U bent echt gestimuleerd om te lezen?

G: Ja, dat was later dus de Donald Duck, je weet wel, en die soort dingen. Die kwamen later allemaal binnen. Dat was wel, ja. Ik kan me niet herinneren dat ik een dag zonder boek was. Ook 's avonds in bed lekker lezen. Nou ja, dat soort dingen.

I-1: Weet u nog titels?

G: Ik las later veel 'n soort detectiveromannetjes.

I-2: Maar als kind?

G: Want er was een winkel... Als kind, die winterboeken vond ik altijd prachtig. Ja, Bram Vingerling, als ik me zo herinner, die kon zich onzichtbaar maken. Wat was er nog meer? Ik weet het zo gauw niet. Titels weet ik niet meer, maar het waren jeugdboeken die werden uitgegeven door de Arbeiderspers. Maar ik had later wel belangstelling voor laat ik zeggen geschiedenis. Want er was toen een serie, dat ging toen over de crisistijd en zo. Dat was een serie van drie en dat ging over de arbeidersbeweging. Dat vond ik ook wel interessant.

I-1: Ja, want weet u wat u vader stemde?

G: Nou, ik denk Partij van de Arbeid. Ja, dat zit er dik in. Dat heb ik ook lang gedaan, maar daar ben ik ook van af gestapt.

I-1: Ik ga nog even naar uw schooltijd, want u vertelde mij ook dat u in 1950 op de Leidse Buitenschool terechtkwam.

G: Ja, in Katwijk. Nou, dat was nog steeds het gevolg van de oorlog. Ik ben dus in Denemarken eerst geweest. Maar mijn gezondheid, ze vonden allemaal dat ik te dun was en te mager. Dat is een hele tijd zo gebleven. Maar toen vonden ze het op een gegeven moment nodig dat ik naar de Buitenschool ging. Dat was om weer gezond te worden, zeg maar.

I-2: Om aan te sterken.

G: Om aan te sterken. Regelmaat natuurlijk. Alles buiten, slapen buiten tussen de middag, twee uur.

I-1: Echt, stond dat bed buiten?

G: Het was wel overdekt, maar verder helemaal open. Er stonden allemaal van die stretchers, zo zou je het nu noemen, en een deken. En dan ging je, tussen de middag kreeg je eten, een boterhammetje of zo, en dan ging je twee uur slapen. En dan kreeg je 's middags weer les buiten. Echt buiten; dan zat

je in de open lucht. Dat heb ik, denk ik, toch wel twee jaar gedaan.

I-1: Hoe oud was u toen ongeveer, weet u dat nog?

G: Vlak voordat ik van school ging. Daar vandaan ben ik van school gegaan. En ik ging met m'n dertiende jaar van school. Reken maar terug.

I-1: Zeg maar dat u in '51 daar zat.

G: Ja, in die buurt.

I-2: Hoe ging u daar naartoe?

G: Met de tram. Moest naar het station en dan ging ik met de blauwe tram naar Katwijk. Bij het gemeentehuis van Katwijk, daar de straat verder was de Leidse Buitenschool. Ik weet niet of het nog bestaat in die vorm.

I-1: Was u de enige of waren er meer?

G: Ja, een hele groep uit Leiden ook vandaan, die in dezelfde situatie waren. Meisjes en jongens. En dan 's middags om een uur of half vier dan gingen een paar kinderen, meestal was ik er ook bij, met nog twee anderen, en dan kwam de tram uit Leiden kwam aan en die stopte daar. Dan moesten wij een wagon bezet houden; dan gingen we naar Katwijk Zee en dan kwamen we terug en dan moesten wij alle mensen die eventueel in die coupé, die moesten we eruit houden. En dan stopte die weer bij de school en dan stonden de kinderen daar te wachten op de tram met één of twee onderwijzers. En dan werden we er weer uitgezet bij het Academisch Ziekenhuis.

I-1: Was het streng, die school?

G: Nee, het was een hele leuke school. We deden ook andere dingen. En heb er ook dammen geleerd. Mocht er veel tekenen. Dit is een foto uit de tijd dat ik er op zat.

I-1: Wat een mooie foto, die kunnen we gebruiken.

G: Daar zat ik op de Leidse Buitenschool. Het waren aardige juffrouwen en meesters. Ja, het was wel vrij.

I-2: Had het ook iets te maken met tbc of weet u dat niet?

G: Nou, dat zou best kunnen. Ik had het niet in ieder geval, maar ik zag eruit als een spijker, zeg maar. Ielig, en dan vonden ze het nodig dat ik daar heen ging. Daar ben ik ook wel aardig opgeknapt. Toen ging ik van school af en toen mocht ik nog niet gaan werken. Dat was niks voor me. Toen ben ik nog 's avonds naar school gegaan.

I-2: Oh, wat voor school?

G: VGLO was dat, op de avond. Dat was op de Oude Vest [35; 7^e en 8^e jaar; Tussenschool].

I-1: En dat staat voor Voortgezet [Gewoon] Lager Onderwijs?

G: Ja, en dan kreeg je met dingen te maken waar je nog nooit op de lagere school. Dat is mijn grootste handicap. Ik heb nooit middelbare school gehad en dat miste ik in al mijn dingen. Wat je dan gaat doen is avondcursussen gaan volgen. Ik ben toen gaan werken bij De Gruyter.

I-1: Vanwege uw tweede vader die daar ook werkte?

G: Ja, [rommelt wat met papieren] een groot bedrag. Ik verdiende 52 gulden in de vier weken. En dan werkte je 48 uur.

I-1: En dat was uw eerste baan?

G: Ja, en dan was je alleen de dinsdagmiddag vrij.

I-2: Op zaterdag werken natuurlijk.

G: Op zaterdag werken. Maar 13 dinsdagen niet, want dan werd er gebalanst. Dan moest je ook werken en daar kreeg je nooit extra voor.

I-1: Waar was het gebouw waar u begon te werken?

G: In de Maarsmansteeg; daar was De Gruyter. En dan werd je ook uitgeleend aan andere winkels. Je had in Leiden in de Haarlemmerstraat en de Maarsmansteeg; in de Kooi had je 'n klein winkeltje van De Gruyter. Dat breidde steeds meer uit. Dan zie je dingen om je heen en dan denk je: ik wil nooit zo leven als mijn ouders moesten leven. Toen ben ik dus gaan werken en daarna mijn

middenstandsdiploma gedaan en een vakdiploma. Want je had als je vroeger als je een kruidenierwinkel had 'n vakdiploma hebben. En dat kwam: er was niks verpakt. Het enigste, geloof ik, margarine en zo, maar zeg, je had bruine bonen, drie soorten, en die moest je kunnen herkennen welke boon het was. Moest je lezen, heette dat. Erwten precies hetzelfde en de koffie precies hetzelfde.

I-1: En de klanten kwamen echt met hun eigen pan de winkel in?

G: Nee, nee, in zakjes. Nou ja, die hadden we zelf van De Gruyter. Dus een half pond, allemaal bakken had je staan en daar schepte je uit. En als het rustig was dan gingen de.... We hadden alleen maar vrouwen en een winkelchef.

I-1: Het personeel was allemaal vrouw, behalve de winkelchef?

G: Ja, en ik dan later. Toen begon je in het magazijn, dan ging je de winkel in om te helpen af en toe. Je ging ook spullen heen en weer rijden naar andere winkels wat nodig was. Je had in die tijd niks te zeggen natuurlijk. Je baas was heilig. Want [onverstaanbaar], ik werkte daar net 14, 15 nog niet eens. Ik woog zelf geloof ik 50 kilo en ik moest balen van 50 kilo sjouwen. Dan kwamen er 50 balen suiker van 50, die gingen met een liftje naar boven en dan moest ik ze eruit halen en dan stapelen 10 hoog.

I-1: In de Maarsmansteeg?

G: In de Maarsmansteeg op zolder, drie verdiepingen. Daar zitten nu regelmatig eettentjes. Koperpoetsen elke dag. De winkel aan de buitenkant was ook met koperrandjes. Etalage maken.

I-1: Was het druk in de zaak?

G: Ja, rijen dik. Want dan had je een toonbank met trommels ervoor waar koekjes enzovoort in zaten. Alles was los. En sjouwen. Want als er een nieuwe voorraad kwam, dan liep je te sjouwen met kratten op je nek. De auto stond dan bij de Kapelstraat en dan moest je dat stuk lopen naar de Maarsmansteeg en dan naar de lift. Daar werd het ingevoerd en dan trekken naar boven. Ja, dat was hard werken in die tijd.

I-2: Ja, hard en zwaar werk, als jonge jongen.

G: Ik heb er sterke benen van gekregen. Ik ben later, ik ben later op een gegeven moment daar weggegaan na mijn diensttijd; in de bezorging heb ik nog gewerkt. Toen was ik, reken maar uit, 17, 18 jaar, dan ging je op een bakfiets waar 400 kilo op zat fietste je toen met die bak naar waar nu de Rijnke Boulevard is. Zo ver kwam je. Dan had je dat smalle bruggetje in Leiderdorp. Dat straatje is er nog, de Bruggestraat, en daar moest je over dat bruggetje [Leiderdorpsebrug].

I-1: Dat was bijna niet te doen met zoveel kilo's!

G: Nee, en de brugwachter stond dan te kijken. Dan nam je een aanloop vanaf de Hoge Rijndijk steeds harder, zodat je die brug overkwam. Ik heb een keer meegemaakt: dan stond er aan het eind van dat straatje, wat je toen nog had, veldwachters. Want je had de Rijkspolitie en de Gemeentepolitie. Leiderdorp had toen Rijkspolitie, veldwachters. Die stonden zo: "Wat vervoert u?" Toen werd ik boos en toen zei ik: "Handgranaten en landmijnen". Nou, toen kon ik wel een bekeuring krijgen, maar er stond op: 10% korting van De Gruyter. Dat heb ik het laatste anderhalf jaar gedaan.

I-2: Maar waar bracht u dat naartoe daar?

G: Naar de klanten. Ik ging maandag en dinsdag overal langs. [gerommel met wat papieren en een boekje van De Gruyter]

I-1: Waren er veel klanten in Leiderdorp?

G: In Leiderdorp had ik veel klanten. Maar ik heb ook in andere wijken. Ik heb in Warmond bezorgd en in Noordwijk bezorgd. Ik heb heel veel gedaan.

I-1: En dat stopte, die bezorgdienst, tot u in dienst ging?

G: Ja, en daarna heb ik het nog gedaan. Hij heette De Gruyter, maar iedereen noemde het Piet de Dief.

I-1: De prijzen waren te hoog of zo?

G: Nee, het was voor het personeel. Er werd gewoon heel slecht betaald. Ik zal een voorbeeld geven.

Ik moest op maandag, dan kwam er een grote vrachtwagen, een tientonner, die werd helemaal leeg gehaald door die mensen die het brachten en ik. Het werd naar boven getakeld naar de eerste verdieping. Het werd allemaal uitgestald. Dan moest ik op een lijst allemaal controleren of het er was. Dan moest ik het in vakken gaan zetten, in m'n eentje allemaal, dat wel. Oude eruit, nieuwe erin, oude er voor. Nou, daar was je de hele dag mee bezig. Je had amper tijd om te eten, dus je kreeg geen ruimte om even te gaan zitten, geen kantine of weet ik wat. Dan had je dat gedaan, dan was het een uur of vier. De boel bij elkaar vegen en ik was klaar. Dan kon ik naar de winkel, vullen en dergelijke. Nee, dan kwam de rayonchef en die zei: "Dat ziet er goed uit, maar nou moet je nog even naar de Driftstraat, want daar staat ook nog een bestelling". Ja, dan ging ik met mijn fiets naar de Driftstraat en dan ging ik daar weer opnieuw beginnen. Alles controleren wat er binnen was gekomen. Alles weer in de vakken zetten en dat was een raar winkeltje met allemaal, feitelijk een woonhuis met allerlei kamertjes. Je was blij als je om half zeven thuis was. En dat ging feitelijk elke dag. Bij de bezorging had je geen tijden. Je ging door tot je leeg was. Dan ging je terug, dan was de winkel dicht. Dan mocht ik op de Haarlemmerstraat, achter de Van der Werfstraat had je een glazenwasserij en daar mocht ik dan mijn bakfiets neerzetten. En dan ging je weer naar huis. Vaak was ik pas om zeven uur thuis. Kreeg je een lekke band, moest je dat zelf oplossen. Proberen te bellen, dan kwam er iemand om jouw lekke band te maken. Het kost je allemaal tijd.

I-1: We weten allemaal dat het met De Gruyter slecht afgelopen is. Was dat voor u ook het moment om daar weg te gaan?

G: Ja, dat was toen ik terugkwam. Ik had mijn middenstands gedaan. Ik had warenkennis gedaan, de examens met de bedoeling, zoals dat nu noemt, bedrijfsleider worden. Winkelchef was het toen. Toen ik terugkwam uit dienst, toen bleek de situatie veranderd: ze namen geen winkelchefs meer aan, alleen hoofdjuffrouws. En die hoofdjuffrouws, als die gingen trouwen, dan moesten ze eruit. En dat was veel voordeliger voor de zaak, vandaar Piet de Dief, om geen winkelchefs meer aan te stellen. Want die stelde je aan voor het leven, zeg maar. Die spoeling werd steeds dunner. Als er een hoofdjuffrouw wegging, zag ik al dat het niet voor mij bestemd was. En de winkel in Voorschoten, die heb ik op mijn diploma's gedraaid. Want die hoofdjuffrouw die daar kwam, die had geen diploma's. Dan werden mijn diploma's daar in het kantoortje opgehangen. Toen had ik al...

I-1: Weet u waarom die winkel failliet gegaan is?

G: Ja, ze zijn veel te lang op hun eigen merk, alles was De Gruyter. De pindakaas was gewoon van Calvé, maar dat stond niet op het etiket. Want die grote vrachtwagens die alles hier brachten, die gingen daarna terug en haalden bij Sandersfabriek zeep op. Bij Calvé haalden ze spullen op, nou, noem maar op. Bij de Meelfabriek haalden ze spullen op. En dat werd dan daar omverpakt tot olie, nou, noem maar op. Alles wat ze in Delft maakten, dat was ook van De Gruyter.

I-1: Was daar toen minder vraag naar?

G: Nee, je kreeg toen de situatie dat Albert Heijn, die was veel kleiner als De Gruyter toen, maar die merkartikelen verkopen. Je kreeg toen in de krant advertenties. Blue Band, Omo, nou, noem ze maar op, merken. Maar bij De Gruyter kon je ze niet krijgen. Ja, eigen merk, maar de mensen zeggen: "Ja, ik wil Blue Band". Dan ga je naar Albert Heijn. Of naar De Boer, dat was ook een supermarkt. En daar zijn ze op kapot gegaan. Ze hadden eigen fabrieken, eigen transporten. 500 winkels op het hoogste punt. De 500-ste was op het Bevrijdingsplein in Leiden. Piet de Gruyter kwam zelf de winkel openen. Dat is misschien wel in een tijd van minder tien jaar.

I-1: Is dat hele bedrijf failliet gegaan. Zo. Iets anders. Hoe kwam u aan uw vrouw?

G: Het snoepje van de week! Bij De Gruyter.

I-2: Ja, zo heette dat, dat weet ik ook nog.

G: Ja, en 10% en het snoepje van de week. Zij werkte op de Herenstraat in de winkel en daar kwam ik. [gerommel met papieren]

I-1: Oh ja, uw vrouw achter de kassa.

G: En hier staat mijn broer, die heeft daar ook gewerkt.

I-1: Zo'n beetje de hele familie werkte bij De Gruyter. Oh, wat mooi.

I-2: Maar was dat vóór de dienstdtijd; kende u haar?

G: Nee, ja, voor mijn dienstdtijd was dat. Kijk, hier sta ik nog een keer op. Dat was in de Maarsmansteeg.

I-1: En wat deed u voor leuke dingen met uw vrouw? U was weliswaar collega's, maar na het werk.

G: Ja, wat deed je? We gingen een avondje naar de bioscoop, die soort dingen. Niet zo gek veel hoor. Mijn vrouw was nogal streng opgevoed. Zo van: negen uur thuis zijn, half tien. Ze was toen al enig kind thuis, haar broer was veel ouder, die was al weg. Dus we hadden niet zoveel ruimte om iets te doen. En we moesten allemaal lang werken natuurlijk. Je had alleen het weekend. Nou ja, wat doe je dan? Naar een bioscoopje ergens, een beetje rondwandelen.

I-2: Maar u werd wel goedgekeurd door haar ouders. Kwam u bij haar thuis?

G: In het begin niet zo erg, want ik voetbalde op zondag.

I-1: Toen was u lid geworden van een voetbalvereniging?

G: Toen was ik bij UVS gaan voetballen. Daar was ik een jaar of 14, 15 en daar heb ik tot na mijn dienstdtijd nog wel gevoetbald, maar dat viel niet zo in aarde bij mijn schoonouders.

I-1: Die waren streng?

G: Ja, vrij streng; zeker mijn schoonmoeder. M'n schoonvader was altijd ziek; die heb ik nooit anders gekend als ziek, mijn vrouw heeft hem ook nooit anders gekend als ziek. Ook met zijn darmen en al die toestanden. Want dat heeft zij een beetje geërfd van hem. Maar goed, je deed niet zo gek veel. We gingen winkelen. We gingen weleens, als ik een dagje vrij was, maar dat was ook heel moeilijk bij. Naar Rotterdam of zo. En aan het eind gingen we dan chinees eten. We gingen daar naar de Cineac. Het vermaak wat je toen had, was niet veel.

I-1: En in welk jaar bent u getrouwd?

G: Dat moet ik nu weten. In 1963. In 1962 ben ik bij de universiteit gaan werken. Daar kwam ik, een vriendin van haar en die haar man werkte daar en het was moeilijk om personeel te krijgen bij de universiteit. Over het algemeen bij de overheid, want die betaalde ook weinig. Ik had ook een kennis die werkte in de bouw en die verdiende twee keer zoveel. Bij De Gruyter werkte ik op provisie. Het basissalaris was niet groot en dan van elke verkochte honderd gulden kreeg ik dan provisie. En dat was dus ook Piet de Dief. Want later kreeg ik gemotoriseerd, maar er werd de helft van mijn provisie afgehaald. Ja, dat ging zo. M'n wijk in Noordwijk was een hele grote wijk, want daar woonden alleen maar Duitsers in de zomer. De Noordwijkers woonden in hun tuinhuisje, in de schuur. En de Duitsers zaten in hun woonhuis.

I-1: In Noordwijk aan Zee waarschijnlijk.

G: In Noordwijk aan Zee. Dan had je die straten die waren zo lang als ik weet niet wat en daar stonden alleen maar Duitse auto's. Ik bracht veel boodschappen rond in die tijd, dat verdiende meer dan een winkelchef en dat kon niet. Dan zou je zeggen, geef die winkelchefs, want die werkten er nog langer dan ik werkte. Nee, dan werd er van mijn werk voor de helft afgepakt. Dan zei die, het verhaal was dan, ja, dat wordt veel te groot voor je; dat kan je niet meer behappen. Nou ik: nee, nee. We gaan het splitsen. Dan kwam er iemand bij die de halve wijk kreeg en ik kreeg een halve wijk en dan kon je weer beginnen met opbouwen. In die tijd had ik al in de gaten: dat gaat niet zo verder.

I-1: Ging u er in salaris op achteruit toen u naar de universiteit ging?

G: Ja, ietsje, dat was niet echt zoveel hoor. Ik ging geloof ik 400 gulden per maand verdienen. En bij De Gruyter had ik met provisie, 's winters iets minder, maar dan had ik ongeveer hetzelfde. Ik zag het wel zitten. Alleen toen moest ik weer opnieuw beginnen. Toen heb ik tig jaren avondschool gedaan, naast mijn werk. Drie dagen avonden in de week en soms op zaterdag.

I-1: En waar zat die avondschool hier in Leiden?

G: Nee, dat was de universiteit ook. Die had amanuenses-cursussen heette dat. Bij de universiteit

noemen ze dat amanuenses en op de middelbare school noemen ze het technisch onderwijsassistent. Het werk is ongeveer hetzelfde.

I-1: Bij welk gebouw kwam u terecht bij de universiteit?

G: Hugo de Grootstraat. En daarna ben ik daar gaan wonen, daarnaast.

I-1: Heeft u daar lang gewoond?

G: Even denken. Mijn dochter was één jaar, dus van 1966 tot 1971; toen zijn we naar Leiderdorp verhuisd. Die huisjes stonden voorbij dat gebouw.

I-1: Mooi, prachtige plek. Ik ken het goed, ik heb er vroeger les gehad.

G: Oh, kijk eens aan. Daar ben ik gaan werken toen, maar ik zeg het, daar kon ik weer helemaal opnieuw beginnen, want ik wist er totaal niks van. En ik had geen middelbare school gehad. Ja, dan begin je weer opnieuw. En toen was mijn dochter zo langzamerhand in 1965 geboren. Toen woonden ik in Oegstgeest illegaal, zoals dat nou heet. Ik kreeg geen woonvergunning. Ik heb ingewoond bij iemand in Oegstgeest, een bovenverdieping, want er was grote woningnood. Je kreeg niks. Als ik op de lijst had gewacht, dan had ik 30 geweest voordat ik een keer in aanmerking kwam. En dan had ik nog twee, drie kinderen moeten hebben. Ja, dat was in die tijd zo en nu is het weer zo. Ik heb daar tot '71 gewoond; toen kreeg ik via de universiteit een ruiling met iemand anders. Toen kreeg ik een huis in Leiderdorp, een appartement aan de Rietschans. Tegenover de LOI, zeg maar. Ik ben tot mijn 28e, 29e 's avonds naar school gegaan. Uiteindelijk, zonder mijn middelbare school ben ik toch daar in die organisatie.

I-2: Dat wilde ik net zeggen: dan heeft u het toch ver geschopt hoor.

G: Ja, daar ben ik toch wel een beetje trots op.

I-2: Dat mag u best zeggen hoor!

I-1: Ja, ondanks dat u geen middelbare school kunnen doen.

G: Ja, dat was toen. Zo gauw je kon gaan werken, dan ging je geld verdienen. Thuisbrengen en dan kreeg je zakgeld. Het was ook de eerste keer dat ik een lange broek droeg. Ik liep altijd in een korte broek, tot je twaalfde, dertiende, veertiende. Ja, dat was nou eenmaal zo.

I-2: Mag ik toch nog even naar uw diensttijd? Dat was in Ede. Kwam u in de weekenden wel deze kant weer op?

G: Niet altijd. Je kreeg één keer vrij vervoer. Dat was van vrijdagmiddag tot maandagochtend; dan moest je voor twaalfen terug zijn. De andere week dat was kort verlof; dat was van zaterdag tot zondagavond. Maar ja, dat kon je feitelijk niet betalen, dus je kon niet altijd naar huis. Dat was in die tijd ook niet zo ruim, zeg maar.

I-2: Maar dan zag u uw meisje pas.

G: Ja, één keer in de 14 dagen. En daarna werd ik overgeplaatst naar Bergen op Zoom en daar heb ik acht weken gezeten. Daar werd ik opgeleid voor centralist en toen dat klaar was, ben ik in Leiden terechtgekomen. Omdat we ook avond- en weekenddiensten draaiden en nachtdiensten draaiden. Dan probeerden ze je dicht bij huis te plaatsen.

I-1: In een kazerne in Leiden?

G: Ik heb geslapen in de Morspoort en ik werkte in de Doelenkazerne. Het was een beetje vrij. Ik had een burgerbaas op de centrale. En daar zaten nog meer burgers en een paar militairen. Dat was een vrije boel.

I-1: Dat gaf u de gelegenheid om uw vriendin nog even te zien?

G: Ja, ook; je kon van alles. Je zat vaak alleen. In feite met z'n tweeën, maar de ene ging ook naar huis en dan zat je de hele dag alleen. Zondag.

I-1: Achter de telefoon?

G: Nou ja, achter een grote kast met al die stekkertjes. Maar het was weekend, het was een vredesonderdeel. Hier is een koksschool, die waren allemaal naar huis. Je had alleen de wacht nog en de centralist op de Varkenmarkt en dat was alles. Als centralist wist je heel veel van iedereen. En je

werd extra gevoed. Op zaterdagmorgen kwam er iemand langs met extra eten. Dan kwam z'n baas ook nog een keer langs met extra eten.

I-1: Was dat van de koksschool dan?

G: Ja, voor die officieren of onderofficieren, dan moest je nog weleens een extra belletje plegen of zo iets.

I-2: Had u indertijd ook vriendjes die ook vriendinnetjes hadden waar u mee uitging of zo?

G: Nee, nee; kennissen noemden we dat dan. Maar later, toen ik bij de universiteit kwam, dat was dan een vriendin van mijn vrouw en die had ook weer een paar vriendinnen met aanhang. Dat hebben we nog wel een poosje doorgezet toen we getrouwd waren. Langzamerhand dan krijgen ze ook gezinnen, kinderen. Dan wordt dat toch wel... De één kwam wel, de ander niet, dat gaat zo door.

Lourisbrug over Heerengracht met Groenesteeg en dekenfabriek van Wijk

Foto W.J. Kret 1938

Jan van Kuijk op school – pen in de rechterhand

De Gruyter: Betere waar, - 10% en het snoepje van de week